

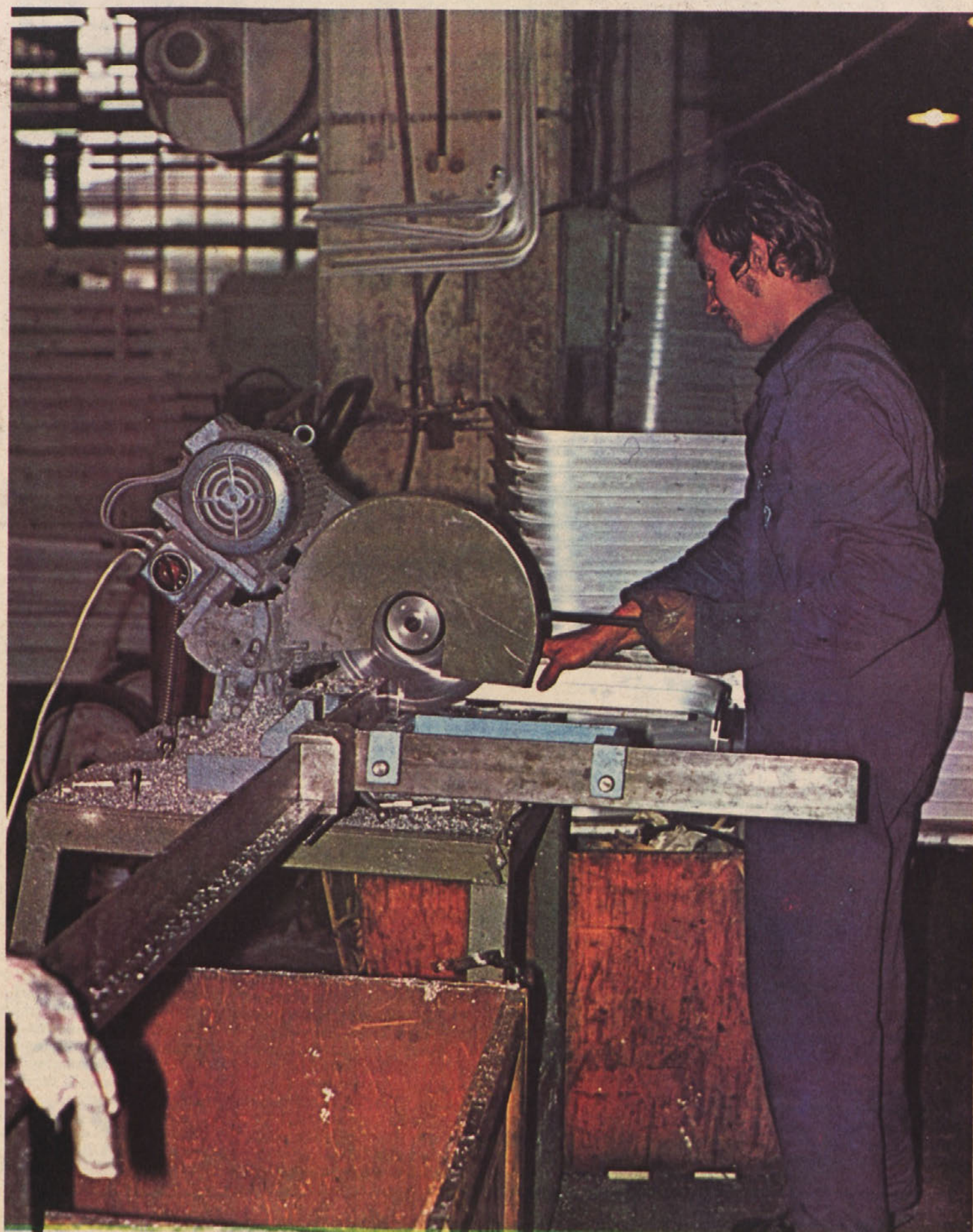
KURIR

NOVO MESTO

5. aprila 1976

št. 2 - leto V.

časopis kolektiva industrije motornih vozil

Izvoz moramo povečati

15. marca 1976 je bilo tretje zasedanje delegatov Združenja TOZD kovinarske panoge pri Gospodarski zbornici Slovenije. Osnovni namen zbora je bil opredeliti naloge Gospodarske zbornice za leto 1976 ter sprejeti program dela njenega izvršnega odbora. Seje zbora se je udeležil tudi naš delegat inž. Štefan Poredoš, ki je svojo razpravo usmeril predvsem na vprašanje izvoza — vprašanje torej, kateremu moramo posvečati vsi v IMV kar največjo skrb.

Kot delegat naše delovne organizacije poroča po tem zanimivem zasedanju, za kaj se je zavzemal.

„V svoji diskusiji se bom omejil samo na eno vprašanje, in sicer na izvoz kot enega izmed najpomembnejših faktorjev v današnjem trenutku, ki pogojuje naš nadaljnji razvoj. Potreba po izvozu slovenske kovinsko-predelovalne industrije ne prihaja samo iz razloga, ker preveč uvažamo, ampak prvenstveno zaradi tega, ker je slovenski in jugoslovanski prostor že zdavnaj premajhen za proizvodnjo v serijah, ki zagotavljajo rentabilno proizvodnjo in omogočajo doseganje cen, ki jih priznava svetovno tržišče.

V svoji diskusiji se ne želim spuščati v sistemska vprašanja, ki danes tudi ovirajo povečanje izvoza, vendar nekatera zaradi njihovega zaviralnega dejstva le moram omeniti:

— tedensko spreminjanje deviznega tečaja vnaša negotovost v ceno, ki bo z izvozom dosežena; čeprav je fluktuiranje limitirano s $\pm 2,5\%$, pa je to kljub temu veliko, ker izvozne cene zahtevajo ostre kalkulacije.

— Povračilo carine pri uvozu zaradi izvoza je izredno pomembno vprašanje pri izvozu

izdelkov višje stopnje predelave; visoke uvozne dajatve za posamezne dele in sklope dostikrat pojejo večji del dohodka celotnega izdelka.

— Visoke uvozne dajatve na surovine in reprodukcijski material kot tudi visoke cene reprodukcijskega materiala na domačem tržišču, katerim je praviloma osnova inozemska cena plus domače carinske dajatve, zahtevajo razreševanje povračila pri izvozu, t.j. tako imenovane izvozne stimulacije na višjem nivoju kot danes. Skupne izvozne olajšave (stimulacija) za izvoz v zahodno Evropo so nižje za 2,5% (so 13,5%) od samo uvoznih taks (ki znašajo 16%). Ta razlika lahko gre samo na račun dohodka in akumulacije, ki je včasih tako velika, da podjetja zaradi tega ne gredo v izvoz.

Ta vprašanja sem omenil zaradi tega, ker bi nas razreševanje le-teh postavilo v vsaj približno enakopraven izhodiščni položaj na svetovnem trgu.

OSNOVNI POGOJI ZA USPEŠNEJŠI IZVOZ

Brez dvoma sta povečanje proizvodnje in produktivnosti osnovna pogoja za rentabilnejšo proizvodnjo in za ustvarjanje pogojev za uspešnejši izvoz, vendar brez razreševanja prej omenjenih sistemskih vprašanj ta dva pogoja nista v ogromni večini primerov zadostna.

V naši delovni organizaciji že 10 let proizvodimo avtomobilске prikolice za zahtevni zahodno evropski trg in jih tako rekoč izvažamo v vse zahodne evropske države. Smo od 120 proizvajalcev največji proizvajalec v Evropi in smo od samega začetka proizvodnje zastavili kot načelo standardizacijo elementov in sklopov, iz katerih se sestavljajo različni tipi prikolic. Prikolice se izdelujejo v največjih možnih serijah v linijski proizvodnji vse leto in je pro-

duktivnost na večini tipov višja kot pri ostalih proizvajalcih.

Zaradi neustreznosti rešenih sistemskih vprašanj pa je ta proizvodnja zadnja leta stalno na robu rentabilnosti in omogoča izločanje le minimalnih sredstev za poslovni sklad in sklad skupne porabe. Prav zaradi tega posvečamo veliko pozornost ne-nehnemu iskanju cenejših konstrukcijskih rešitev ob uporabi cenejših materialov. Pri tem tesno sodelujejo konstruktorji in tehnologi. Taka sodelava nam je omogočila, da letno znižujemo izdelavne čase. Moram pa povedati, da je možno šele sedaj, ko je utečena velikoserijska proizvodnja prikolic, uporabljati sodobne tehnološke rešitve, ki v večji meri znižujejo izdelavne čase.

Velikoserijska proizvodnja prikolic nam je omogočila, da postavimo tudi lastno prodajno organizacijo v vseh zahodno evropskih deželah, ki zagotavlja prodajo v teku celega leta, spremlja tržišče in ga oskrbuje z rezervnimi deli. Ta prodajna organizacija v inozemstvu je specializirana izključno za prodajo prikolic in za opravljanje prej omenjenih nalog v zvezi s prikolicami in se ne bavi z nikakršnimi zunanjetrgovinskimi posli za račun naše D. O. Zato racionalno posluje. S svojim cenejšim poslovanjem od kakršnekoli oblike prodaje preko inozemskih partnerjev, naših zunanjetrgovinskih podjetij itd., pokriva del sistemskih stroškov doma. S tem sem hotel povedati, da uspešnost izvoza ni odvisna samo od uspešne organizacije proizvodnje, ampak tudi od pravilno izbrane oblike izvoza in uspešnosti organizacije v izvozu. Tako je specializacija na vsej liniji kljub težavam dala pozitivne rezultate.

IZREDEN POMEN LASTNIH KONSTRUKCIJ

Samostojno nastopanje na inozemskem trgu pa nam je omogočilo, da smo prikolice razvili in konstruirali po lastni zamisli in jih tako neovirano prodajamo v izvozu. To je izrazit izdelek, ki se izdeluje izključno po lastni konstrukciji in tehnologiji in se v svetu prodaja izključno v naši organizaciji in pod našim imenom. Letošnji izvoz se bo že približal številki 50 milijonov dolarjev.

Na podlagi teh izkušenj se v naši D.O. pripravljajo tudi drugi

DELEGATI
POROČAJO
DELAVCEM:

proizvodi za proizvodnjo v večjih serijah namenjeni izvozu.

Poleg tega imamo tudi kooperacijsko sodelovanje z inozemskim partnerjem na proizvodnji osebnih avtomobilov Renault. Ta proizvodnja na izvoznici strani omogoča — nam in podjetjem, ki sodelujejo z nami — izvoz določenih delov v velikih serijah. Pri tem gre za dve vrsti delov: ene, ki jih proizvajamo po dokumentaciji inozemskega partnerja izključno za njega in za sebe, ter druge, ki jih prav tako proizvajamo za sebe in za inozemskega partnerja, vendar po lastni dokumentaciji, kar nam vsem skupaj omogoča, da iste ali podobne izdelke izvozimo tudi drugim partnerjem. Vsekakor je treba izkušnje o proizvodnji delov po dokumentaciji inozemskega partnerja iskoriščati, da se čim prej pride do lastnih konstrukcijskih in tehnoloških rešitev, ki omogočajo neoviran izvoz različnim kupcem. Tak pristop omogoča razvoj specializirane serijske proizvodnje posameznih delov in sklopov, kar je osnova za nadaljnji uspešni in samostojni razvoj avtomobilske industrije Slovenije.“

„VERUJEM V
NAŠ DELAVSKI
RAZRED“

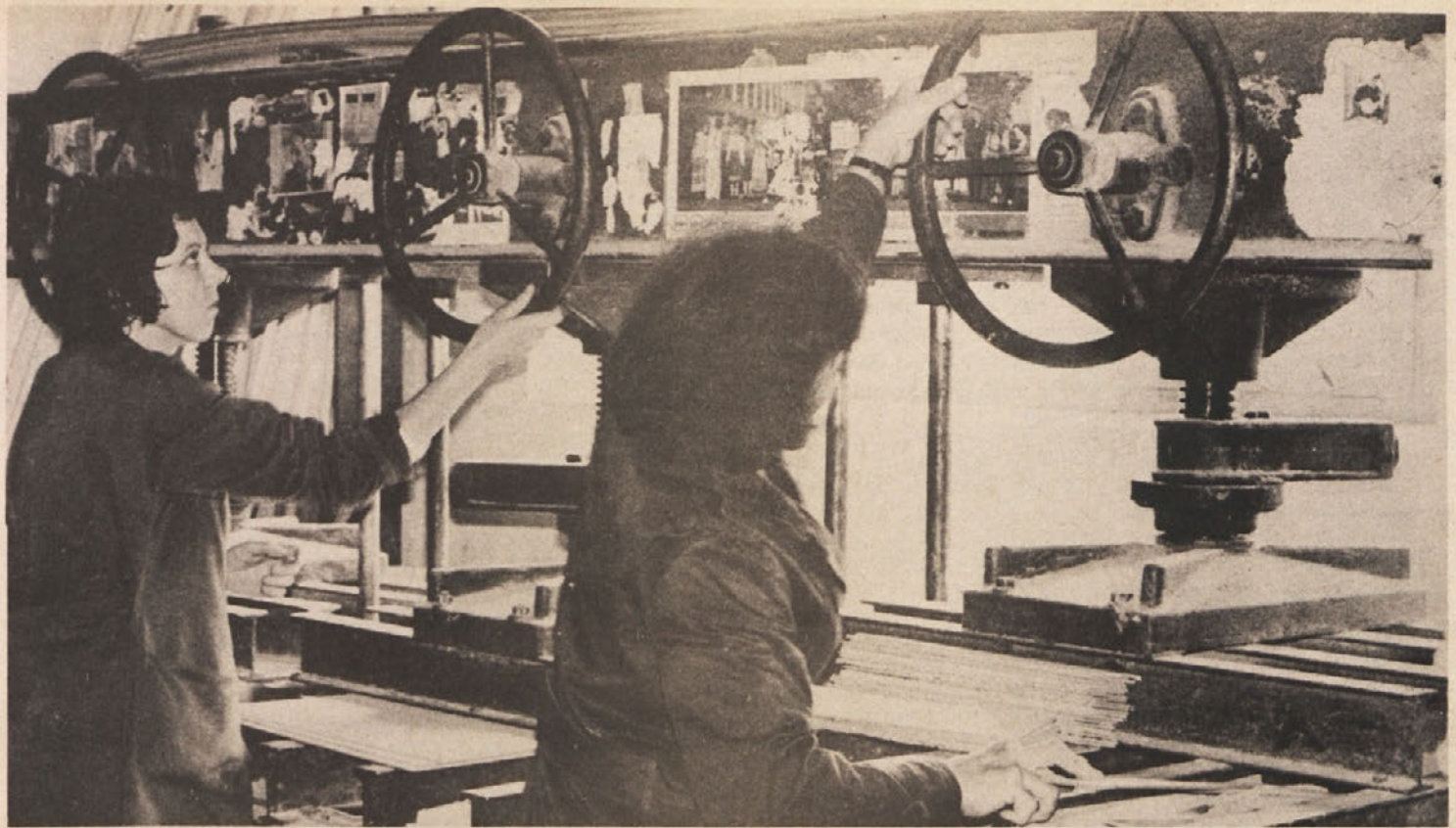
„... Še zmeraj obstoji cela vrsta pomanjkljivosti, ki jih ne tajimo, ker se ne bojimo povedati resnice. Vse to bomo premagali. Globoko verujem v naš delavski razred, v naše proizvajalce, katerih zavest je danes na visoki ravni. Premagali bomo tudi vse druge težave, ki bi se utegnile pojaviti pri nas ...“

Predsednik Tito delavcem
novosadske POBEDE 7.
11. 1975

IMV — KURIR izdaja delovna skupnost Industrije motornih vozil Novo mesto — Izhaja vsak mesec v 5000 izvodih — Ureja uredniški odbor — Glavni urednik: Andrej Dular — Odgovorni urednik: Alfonz Brzič — Uredništvo in uprava: Novo mesto, Zagrebška cesta 18/20 — Grafična priprava: ČZP DOLENJSKI LIST, Novo mesto — Tisk: Tiskarna LJUDSKA PRAVICA, Ljubljana

„Ustvariti samoupravno družbo je dolg proces, ki gre po ovinkasti, zaradi odporov pa tudi po trnovi poti...“ je med drugim dejal predsednik Tito urednici zagrebškega Vjesnika. Iz njegovih besed črpajmo moč za delo in napotke za akcijo! – Na sliki: ob stari stiskalnici TOZD IMV v Črnomlju (Foto: S. Mikulan)

PRED LETNIMI KONFERENCAMI DRUŽBENO POLITIČNIH ORGANIZACIJ

Kaj čaka komuniste v IMV

Besede tovariša Tita v pogovoru z „Vjesnikom“, ki še vedno odmevajo po svetu, smo sprejeli s posebno pozornostjo, prav nič manjšo od tiste v letu 1972, ko je s svojim pismom pozval Zvezo komunistov k temeljitejšemu izvajanju njene avantgardne družbene vloge. Titove besede so tako kot vselej naletele na navdušeno odobravanje vseh progresivnih sil v naši družbi, prišle pa so v pravem trenutku, ko smo potrebovali temeljito oceno stanja v Zvezi komunistov in družbi nasploh po triletnem obdobju intenzivnega političnega boja za uvajanje novih družbenih odnosov, realizacijo ustave in stabilizacijo gospodarstva.

Tovariš Tito je na njemu svojstven način osvetlil vsa področja našega notranje-političnega življenja in posebej opozoril na mnoge pomanjkljivosti, ki so še ostale iz preteklosti ali pa se pojavljajo v novih oblikah. To je obenem znak vsem progresivnim silam, predvsem pa Zvezi komunistov, da takoj nadaljujejo in še bolj zaostrijo boj proti vsem anomalijam, ki nas na kakršenkoli način ovirajo v razvoju in uresničevanju zastavljenih nalog.

Komunisti v Industriji motornih vozil se bomo morali v duhu partijskih dokumentov, zlasti sklepov 5. seje CK ZKS in pogovora tov. Tita z „Vjesnikom“ spoprijeti z vsemi problemi, ki se pojavljajo v naši delovni sredini ter ožjem in širšem družbenem prostoru. Da bi bilo naše delo uspešno, moramo poskrbeti za vsestransko jačanje naših vrst, ker bomo le tako sposobni prodirati v vsa področja našega dela in življenja ter tam uresničevati družbeno vlogo ZK. Le dobro idejno usposobljen komunist je lahko dober komunist, sicer je njegova prisotnost v vrstah ZK formalna in se kaj lahko sprevrže v tihi oportunitizem, ki je ena izmed hujših nevarnosti za enotnost in notranjo povezanost ZK. Vsak komunist mora tudi sam skrbeti za lastno idejno usposabljanje, mora se aktivno vključevati v politično in samoupravno življenje, ne da bi ga v to kdo silil skozi različne funkcije v samoupravnih organih in družbeno-političnih organizacijah. Nesprejemljivo je dejstvo, da se komunisti v mnogih primerih upirajo prevzemati funkcije v omenjenih organih in organizacijah.

Prenekateri komunist išče vse možne razloge, da bi s svojih pleč stresel breme odgovornosti, ki ga vodenje političnega in samoupravnega dela prinaša. S takimi bomo morali razčistiti, ker jim ni mesto v naših vrstah. Vprašajmo se le, kako takšni elementi pojmujejo naše, v revoluciji skovano in prekaljeno geslo, da mora biti komunist z osebnim primerom za zgled drugim?!

Nadaljevati moramo šele načeto delo v razvijanju delegatskih odnosov, ki še niso dosegli pričakovane ravni, o čemer smo v zadnjem času veliko govorili. V občinskem prostoru se zaključuje analiza vzrokov, ki je zasnovana na pogovorih z različnimi političnimi, samoupravnimi in drugimi strukturami v združenem delu in družbenih dejavnostih. Ne moremo pričakovati recepta, vsekakor pa dogovor o obliki in načinu pristopa k temu problemu, katerega rešitev je pogojena s trajnimi, intenzivnimi naporimi političnih faktorjev v družbenem prostoru.

Komunisti se zavzemamo in smo skupaj s sindikatom pripravili potrebne politično-organizacijske pogoje za nadalj-

njo fazo realizacije ustavnih načel. Manjša zamuda glede na načrtani program reorganizacije TOZD Tovarna avtomobilov je objektivna, bolje rečeno formalne narave, ker smo bili prisiljeni počakati na zaključni račun za 1975 in na nekatere kadrovske-organizacijske spremembe.

V naslednjih dneh se bodo pričele v osnovnih organizacijah ZK, sindikata, nekaj kasneje tudi mladine, letne konference. To velja predvsem za organizacije v naših TOZD v novomeški občini, v drugih TOZD pa so večinoma že opravljene. Osrednje delo se odvija na pripravah akcijskih programov OO ZK, OOS in OO ZM, ki naj bi vsebovali konkretno načrtane naloge na vseh področjih političnega, samoupravnega in gospodarskega dela in življenja v našem kolektivu. Vsi osnutki akcijskih programov temelje na sklepih 5. seje CK ZKS in pogovoru tov. Tita z „Vjesnikom“, ki je brez dvoma nova velika spodbuda v akciji ZK in motiv slehernemu komunistu za nadaljnje prizadevanje pri uresničevanju številnih nalog.

SIMO GOGIĆ

Od 1. aprila: zavarovanje plačil

Velike obveznosti za proračune in naložbe iztiskajo iz gospodarstva tudi znatne vsote denarja, ki bi ga sicer morala imeti gospodarstva za tekoče obratovanje, zato tega obratovalnega denarja primanjkuje za sprotno plačevanje — gospodarstvo ni dovolj plačilno sposobno.

Kljub temu pa marsikoga do sedaj ni motilo, da ne bi še naprej naročal blaga, izdelkov ali storitev, čeprav je vedel, da jih ne bo mogel kmalu plačati.

SPREHOD PO AVTOMOBILSKEM SVETU

V ZCZ so izdelali novo specialno vozilo za potrebe medicinskega centra v Kragujevcu. Gre za vozilo, v katerem je nameščen mamograf — aparat za odkrivanje raka na dojkah. Tako je Kragujevac prvo mesto nas, ki ima takšen aparat na kolesih. Le-ta lahko v osmih urah opravi kontrolni pregled 200 žena. Potem, ko bodo s tem aparatom na kolesih pregledali 7000 žena, ki so zaposlene v ZCZ, bo vozilo krenilo na pot po Kragujevcu in okoliških krajih.

ZCZ planirajo, da bo proizvodnja že zdavnaj najavljenega vozila Zastava 102 stekla v letu 1978. Gre za vozilo z motorjem 900 ccm, ki naj bi izpopolnilo praznino med popularnim fičkom in Zastavo 101.

Poljska se dogovarja z Malezijo o izgradnji tovarne za montažo vozil. V tej novi tovarni v Maleziji naj bi montirali poljski FIAT 125P. Mimo tega je Poljska zainteresirana za sodelovanje z malezijskimi industrialci na področju proizvodnje dizelskih in električnih motorjev.

Belorusko združenje avtomobilske industrije iz Minska je pred kratkim pričelo serijsko proizvodnjo 75-tonskega prekucnika z motorjem nad 1000 KM. Ta beloruska tovarna namerava v letih 1976 — 1980 pričeti proizvodnjo novih tipov težkih tovornih vozil, ki naj bi jih, med drugim, precej uporabljali pri izgradnji železnic.

Takšne navade je bilo treba presekat in sicer z dvema udarcema. V zveznem Uradnem listu št. 60 z dne 26. decembra 1975 sta izšla dva zakona: zakon o zavarovanju plačil med uporabniki družbenih sredstev ter zakon o ugotavljanju in obračunavanju celotnega dohodka v temeljnih organizacijah združenega dela, ki sta zelo pomembna tudi za bodoče poslovanje temeljnih organizacij. Zakonodaja se je tega vprašanja lotila zelo pospešeno in kaže, da bo šlo čisto zares, zato ni odveč, da člani kolektiva seznanimo z novostmi, ki jih prinaša ta zakon.

Zakon uveljavlja obračun dohodka po plačani realizaciji in ne več po fakturirani realizaciji, tako kot je to veljalo do 31. 12. 1975. Ustvarjeni dohodek, torej tisti, iz katerega krijejo TOZD stroške, osebne dohodke in ustvarjajo sklade, je le dejansko ustvarjen, torej plačan dohodek, ki je na žiro računu, ne pa le dohodek na papirju, kot je bilo doslej — fakturirana realizacija.

Sam obračun po plačani realizaciji pa še ne zadostuje, saj je treba hkrati uvesti tudi večjo finančno disciplino in onemogočiti žarišče inflacije na račun vnaprej pojedenedega „papirnatega“ dohodka.

To uveljavlja zakon o zagoto-

vitvi plačila, ki določa, da mora vsak kupec družbenega sektorja oziroma njegova odgovorna oseba v desetih dneh po nastanku medsebojnega dolžniško-upniškega razmerja (oziroma 10 dni po prevzemu blaga) prodajalcu (oziroma upniku) prispelo blago plačati ali pa predložiti enega od instrumentov plačila. Ti so: ček (ki je takoj vnovčljiv pri SDK dolžnika), menica (ki ima lahko rok plačila do 90 dni, mora pa imeti aval banke), garancija banke ali pa nepreklicni akreditiv. Če kupec v roku 10 dni ne plača ali pa ne predloži enega od navedenih instrumentov, ki zagotavljajo plačilo, mu grozi po tem zakonu najmanjša kazen 3 mesece strogega zapora.

Določbe zakona, ki v celoti velja od 1. 4. 1976 dalje, nam nalagajo skrb za vestno in pazljivo poslovanje s kupci in z našimi dobavitelji.

Čas od 1. 1. do 31. 3. 1976 je prehodno obdobje, kjer se je najprej z multilateralno kompenzacijo skušalo poravnati medsebojne dolgove po stanju 31. 12. 1975. Tisti, ki dolgovi s tem pobotanjem terjatev in obveznosti preko SDK in ki poteka po vsej Jugoslaviji ne bodo mogli poravnati, morajo izdelati načrt poravnave in do 31. 3. 1976 dati upniku menico z avalom, katere rok dospelosti dolo-

či v soglasju z upnikom. Ta rok pa ne sme segati v čas po 30. 9. 1976. V kolikor to ne storijo, morajo do 15. 4. 1976 objaviti v Uradnem listu, da predlagajo vsem upnikom sanacijo.

Enak postopek bo veljal za obveznosti, nastale v času od 1. 1. do 31. 3. 1976. Tisti, ki jih ne bo poravnal do 30. 4. 1976, bo moral prijaviti te obveznosti in predložiti instrumente o zagotovitvi plačil do 15. 5. 1976.

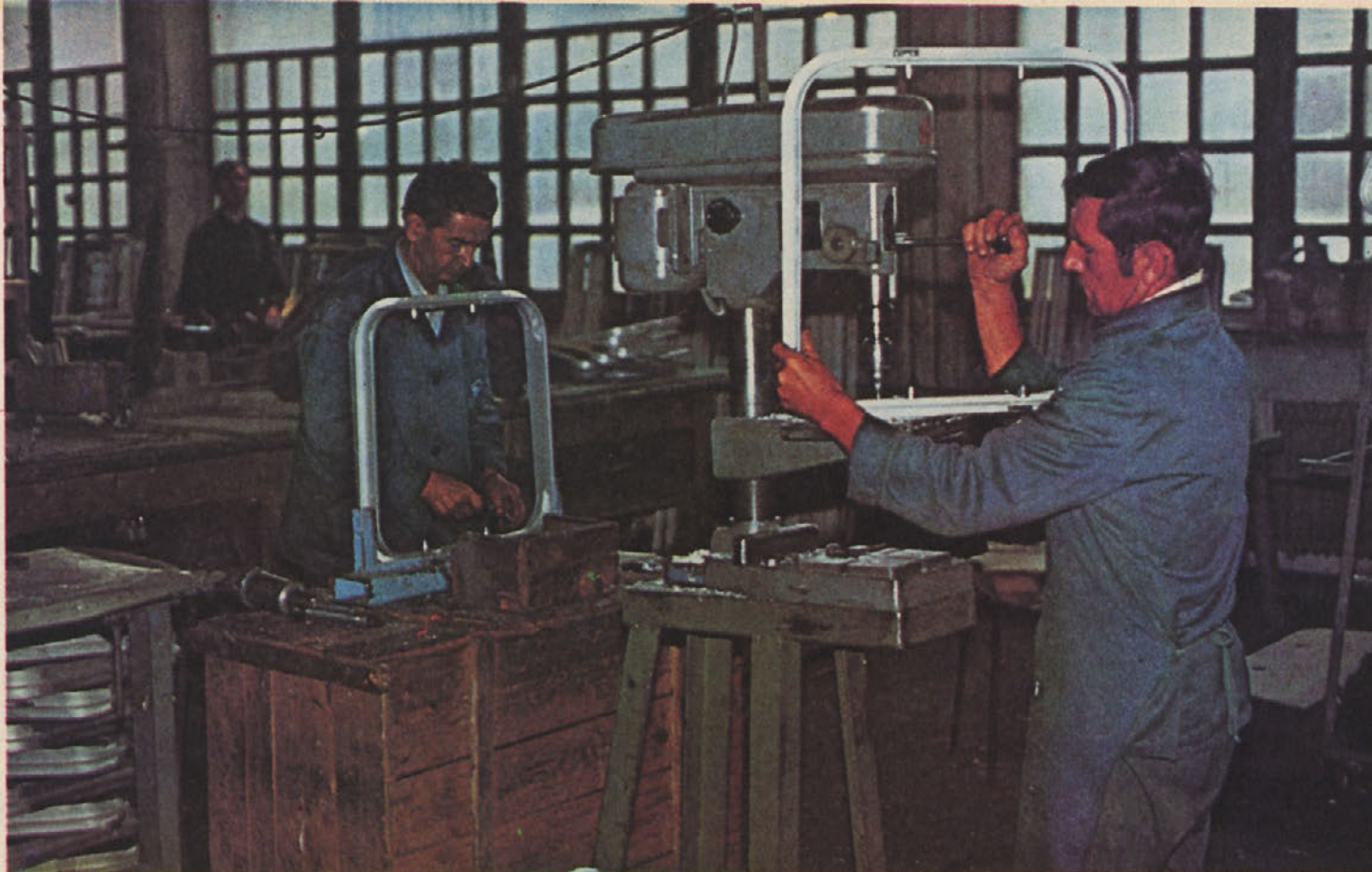
Od 1. 4. 1976 dalje pa bodo kupoprodaje morale v celoti potekati v skladu z zakonom, ki predvideva ali plačilo v roku 10 dni ali pa predložitev instrumentov zagotovitve plačil, ki štejejo kot plačana realizacija. Nelikvidni kupci torej ne bodo mogli več kupovati ali pa bodo njihove odgovorne osebe ostro kaznovane.

Z enako zavzetostjo bomo morali poslovati tudi v obdobju do 31. 3. 1976, ko moramo prodati čimveč in to plačilno sposobnim kupcem ter hkrati zmanjševati zaloge in nabavljati le nujno potrebno blago oziroma tisto, ki se hitro obrača. Tako ne bomo v nevarnosti konec marca, sami dosežki pa nam bodo v spodbudo pri poslovanju po 1. aprilu 1976, ko bodo vsa določila obeh zelo ostrih zakonov v polni veljavi.

Dobro založeno skladišče rezervnih delov nudi prijeten pogled tudi nestrokovnjaku. Zdaj, ko nas novi predpisi o zavarovanju plačil silijo k še natančnejšemu načrtnemu delu, moramo vsi skrbeti za red in tekoče uresničevanje sleherne naloge!

v zaostrenih pogojih gospodarjenja moramo v IMV izostankom z dela posvetiti še prav posebno skrb! Nobene „lažne solidarnosti“ ne smemo poznati do njih, ki izkoriščajo zdravstveno in socialno varstvo naše družbe, svoje sodelavce in vso našo skupnost! (Foto: Sandi Mikulan)

Izostajanje: resen družbeni problem

Ena vedno aktualnih tem se je ponovno znašla v središču pozornosti sindikatov. To so izostanki z dela. Seveda ne tisti opravičeni, temveč tisti, ki si jih privoščijo vedno več zdravih ljudi. Na seji predsedstva sveta Zveze sindikatov Jugoslavije, ki so jo posvetili izostankom z dela, so s podatki ovrgli nekatera ustaljena mnenja, ker se je pokazalo, da ne izostajajo največ z dela polproletarci, torej tisti, ki prihajajo z vasi in v prostem času doma obdelujejo še zemljo poleg redne zaposlitve v tovarni ali kjerkoli drugje, kar je bila doslej splošna sodba. Prav tako ne izostajajo več z dela, če izvzamemo porodniške dopuste, ženske, temveč moški. Ugotovili so tudi, da je manj izostankov z dela tam, kjer so dobri pogoji za delo, kjer je na ustreznih ravni družbena skrb za delavce in njihove otroke ter tam, kjer je dobro razvito samoupravljanje. Bolniška je včasih za mnoge edina rešitev, da lahko pobegnejo iz sredine, v kateri so slabi medsebojni odnosi in razvito samoupravljanje. Zdravniki pa nas ob tem opozorijo, da bi bilo napak šteti za bolezen samo boleznine telesa, kajti tudi duševnost človeka lahko še kako hudo

zboli. Pogostnost teh obolenj nas ne sme čuditi, če upoštevamo, da je v današnjem času naglih socialnih in družbenih sprememb najbolj obremenjena prav duševnost človeka.

Izostanki z dela zmanjšujejo stopnjo povečanja produktivnosti, kar je povsem jasno, če vemo, da ne pride v Jugoslaviji dnevno na delo nad 400.000 delavcev. Izostajanje z dela, če gledamo tako na to vprašanje, predstavlja zelo pomembno rezervo za povečanje proizvodnje in dohodka. Ker pa se soočamo tudi s takimi izostanki z dela, ki pomenijo v bistvu obliko nedelavnosti, je očitno, da pomenita spodbudna delitev osebnih dohodkov in učinkovito samoupravljanje močno orožje in najboljšo obrambo v boju proti nedelavnosti.

Vsekakor veljajo za omenjeno razpravo ugotovitve, da so člani predsedstva skušali prodrati v prave vzroke izostankov z dela, da so probleme in pojave, ki jih ugotavljajo, poimenovali s pravimi, vsem razumljivimi imeni in da so, kar je najbolj pomembno, tudi nakazali več rešitev, kako omejiti izostajanje z dela. Iz teh razprav lahko po-

vzamemo, da pomeni stimulatívna delitev osebnih dohodkov najpomembnejšo možnost, da se zmanjša izostajanje z dela, da pa je potrebna previdnost v pogovorih o izostajanju z dela, še posebej, ko gre za bolezen. Sedanjih naporov za zmanjšanje izostajanja z dela ne smemo razumeti kot akcijo tudi proti tistim, ki so resnično bolni. Eden vzrokov za izostanke z dela je tudi neprilagojen delovni čas raznih služb in servisov delovnemu času svojih strank. Da je te čase mogoče prilagoditi, so dokazale npr. banke, pošte, zavarovalnice, knjižnice in delavske univerze.

Predstavniki iz Slovenije je na omenjenem sestanku povedal, da je pri nas vse več izostankov z dela, ki niso neposredno povezani z boleznijo delavcev, temveč z boleznijo njihovih ožjih svojcev in predvsem otrok. Poudaril pa je tudi, da se ne smemo boriti proti izostankom z dela le z disciplinskimi ukrepi. Vsak disciplinski postopek, če pride do njega, mora biti tudi politični boj, ki vzgaja delavca. Torej je potrebno tudi izostanke z dela samoupravno obravnavati.

Predsednik sveta ZS Mika Špiljak pa je ob koncu dejal, da se s to razpravo ne želi reči, da delavski razred slabo dela, ker to ni res. Toda izostanki z dela so resen problem za naše gospodarstvo. Rešili ga ne bomo s pikolovskim preganjanjem delavcev za vsako malenkost, ampak s široko akcijo za ugotovitev varstva pri delu in z ugotovitvijo boljših delovnih in življenjskih pogojev delavcev ter seveda, kar smo že večkrat omenili, s spodbudno delitvijo osebnih dohodkov po delu in rezultatih dela.

Tudi pri nas smo analizirali posamezne primere, ki vplivajo na povečane izostanke z dela. V prejšnji številki našega glasila smo objavili sestavek, ki kaže, koliko izostankov z dela je samo zaradi nesreč pri delu, na poti na delo in z dela. V naslednji številki pa bomo bralce seznanili s tem, kako smo bili bolni v preteklem letu, kakšne bolezni nas najpogosteje mučijo ter kakšen bo naš prispevek k zmanjšanju staleža tistih bolnikov, ki zdravstveno varstvo izkoriščajo za opravila doma ali se ukvarjajo z drugo pridobitveno dejavnostjo.

„Delavski razred in vsi delovni ljudje ne ocenjujejo komunistov in njihovih organizacij po deklaracijah, temveč po dejanskem političnem in družbenem ravnanju v praksi, po rezultatih njihove akcije...“ (Iz Titovega pisma v jeseni 1972). — Na sliki: pogled v proizvodne prostore v TOZD tovarna Podgorje v Šentjerneju

Kako pri nas planiramo

Tudi v naši delovni organizaciji smo po načelih nove ustave ustanovili več TOZD. Osnovni proizvodni program naše delovne organizacije so dostavni avtomobili, osebni avtomobili, kamp prikolice in servisna oprema. Finalizacija tega programa se vrši v Novem mestu v TOZD Tovarna avtomobilov in TOZD Tovarna prikolic. Ostale TOZD so tehnološke zaključene proizvodnje in izdelujejo posamezne dele in sklope za omenjeni program.

Ustava daje pravico vsaki TOZD, da se organizira tako, da uspešno izpolnjuje zastavljene planske naloge, katere potrjujejo samoupravni organi TOZD in delovne organizacije. Tako TOZD samostojno v okviru polletnih in mesečnih planov organizirajo proizvodnjo in planirajo potrebne materiale.

Uspešnost delovne organizacije je v veliki meri odvisna od sposobnosti prilagajanja domačemu in tujemu tržišču. Uspešnost tega pa je odvisna predvsem od tega, kako hitro se tudi TOZD usklajeno vključujejo v to prilagajanje. Z namenom, da bi zagotovili realno

planiranje in usklajevanje planskih nalog na enem mestu za celotno OZD, je bil ustanovljen centralni planski oddelek v sestavi tehničnega sektorja. Centralno planiranje proizvodnje po vsebini izhaja in enotnega letnega plana delovne organizacije IMV, po metodologiji pa predstavlja grobo planiranje oziroma koordinacijo vseh aktivnosti po terminsko določenih fazah z namenom nadzora in usklajevanja izvršitve vseh nalog in dejavnikov proizvodne sfere, ki so določeni z letnim planom delovne organizacije IMV. Na osnovi navedenega so najvažnejše naloge centralnega planskega oddelka:

- izdelava letnih in polletnih planov proizvodnje,
- izdelava letnih in polletnih materialnih planov,
- rebalansiranje proizvodnih in materialnih planov,
- usklajevanje dela OPP v posameznih TOZD.

TOZD imajo organizirane operativne priprave proizvodnje, razen TOZD Tovarna pohištva Šentjerneja, TOZD Tovarna opreme Črnomelj in TOZD Tovarna servisne opreme Beli Ma-

nastir, v katerih je pa potrebno OPP organizirati v čimkrajšem času, kar je že predvideno v njihovi sistemizaciji. Najvažnejše naloge OPP v TOZD so:

- razdelava polletnih in mesečnih proizvodnih planov,
- vodenje in krmiljenje proizvodnje,
- planiranje in evidenca instaliranih kapacitet,
- planiranje materialnih potreb.

Zaradi pomanjkanja strokovnega kadra centralni planski oddelek in operativne priprave proizvodnje niso polno zasedeni. Pomembna delovna mesta bo potrebno zasesti s kadri, ki imajo poleg zahtevane strokovnosti tudi izkušnje na področju planiranja, oziroma imajo vsaj izkušnje iz tega področja v naši delovni organizaciji. Poleg kadrovske zasedbe pa je potrebno izpolniti sistem planiranja in uvesti nekatere nove metode planiranja. V ta namen smo pritegnili k sodelovanju zunanje sodelavce iz VEKŠ Maribor. Z njihovo pomočjo želimo vpeljati sistem enotnega planiranja na nivoju delovne organizacije. Tako bomo omogočili pregled nad

proizvodnjo in tokom materiala za celo OZD. V poostreni nabavni politiki je potrebno posvetiti posebno skrb usklajeni planski dobavi in porabi materiala. Na drugi strani pa mora tudi proizvodnja izpolnjevati planske naloge in poostri čut odgovornosti do materiala. Tako bomo preprečili vezavo prepotrebnih finančnih sredstev v prevelikih zalogah materiala.

Za uspešno planiranje je potrebno pravočasno zagotoviti konstrukcijsko-tehnološko dokumentacijo, ki je še posebno problematična na začetku nove sezone v proizvodnji prikolic. Vzporedno je potrebno tudi pravočasno zastaviti dogovorjeno prodajno politiko, ki mora biti usklajena z možnostjo proizvodnje. Tako bodo dani vsi pogoji za hitro izdelavo vseh vrst materialnih planov (letnih, polletnih, kvartalnih), ki so osnova za redno dobavo materiala. Redna dobava materiala pa nam v veliki meri omogoča tudi redno izpolnjevanje zastavljenih planskih nalog.

FRANC BARTOLJ,
dipl. inž.

Alkohol in »plavi«

S sprejetjem samoupravnega sporazuma o medsebojnih razmerjih delavcev v združenem delu in z izvolitvijo odbora za ugotavljanje kršitev delovnih dolžnosti je delo na področju izrekanja ukrepov zaradi kršitve delovnih dolžnosti ponovno zaživelo, saj je bila odbor za ugotavljanje delovnih dolžnosti dana pravna osnova za njegovo delo. Poudariti moramo, da je tudi odbor za ugotavljanje kršitev delovnih dolžnosti dovolj „zrel“, da lahko v redu opravlja svoje funkcije in zato ne pride do formalnih kršitev postopka, kar kaže tudi dejstvo, da so bile pritožbe zoper sklepa odbora za ugotavljanje kršitev delovnih dolžnosti pred sodiščem združenega dela neuspešne in potrjen sklep odbora za ugotavljanje delovnih dolžnosti. Že s tem je bilo dano veliko priznanje našim prizadevanjem na tem področju dela.

Ugotovimo lahko tudi, da je

Avto v ZDA

Avtomobilska industrija ZDA je v ponovnem vzponu, kar dokazuje prodaja avtomobilov v drugem polletju prejšnjega leta. Prodaja avtomobilov se obravnava kot eden izmed kazalcev ozdravitve gospodarstva v ZDA, ki so v prvi polovici lanskega leta dosegle najvišji nivo recesije in inflacije.

Kljub pozitivnim gibanjem pa so ameriški proizvajalci pri planiranju proizvodnje še vedno previdni in tako letos še ne bodo delali s polnimi kapacitetami. Eden izmed kazalcev ponovnega vzpona avtomobilске industrije je tudi dejstvo, da planirajo kompanije po več letih znova pomembnejše inovacije v svojih proizvodnih programih. Značilno je, da je konec lanskega leta v ZDA precej upadla prodaja avtomobilov iz uvoza, kar pripisujejo dejstvu, da so mnoge ameriške tovare avtomobilov prešle na manjše modele. Ponovno oživetje prodaje so ameriški proizvajalci takoj izkoristili za dvig cen svojih izdelkov, da si na ta način olajšajo posledice težkih časov in podprejo inovacije.

doživel pojav nediscipline velik razmah in da to zmanjšuje naša prizadevanja na vseh področjih. Zaradi tega se kaže nujnost po poostitvi izrečenih ukrepov zaradi disciplinskih kršitev delovnih dolžnosti.

Realna ocena dela odbora za ugotavljanje delovnih dolžnosti je zelo težka, saj nimamo podatkov o delu prejšnjega odbora za ugotavljanje kršitev delovnih dolžnosti. Kljub tej težki oceni zaradi pomanjkanja primerjalnih podatkov pa lahko delo sedanjega odbora za ugotavljanje kršitev delovnih dolžnosti ocenimo kot zelo dobro in uspešno. Lahko pa tudi ugotovimo, da ima to prizadevanje odbora za ugotavljanje kršitev delovnih dolžnosti dober odziv in da se število kršitev zmanjšuje. Poudariti pa moramo, da je najbolj aktiven odbor za ugotavljanje kršitev delovnih dolžnosti pri TOZD Tovarni avtomobilov Novo mesto in se razvidni podatki o kršitvah delovne discipline nanašajo prav nanj.

V letu 1976 je odbor za ugotavljanje kršitev delovnih dolžnosti do sedaj obravnaval 73 kršitev delovnih dolžnosti in izrekel naslednje ukrepe:

- 15 opominov,
- 36 javnih opominov,
- 3 začasne razporeditve na drugo delovno mesto za katero se zahteva ista ali neposredno nižja stopnja strokovne izobrazbe določenega poklica oziroma smeri ali stroke, največ za dobo enega leta,
- 10 prenehanj lastnosti delavca v združenem delu in
- 9 pogojnih prenehanj lastnosti delavca v združenem delu.

Po kršitvah delovnih dolžnosti lahko ugotovimo, da je 17 kršiteljev delovnih dolžnosti neopravičeno izostalo z dela, 18 kršiteljev je bilo alkoholiziranih, 7 kršiteljev si je prilaščalo orodje in različne materiale in 29 kršiteljev je storilo druge kršitve delovnih dolžnosti. Takoj lahko iz teh podatkov izluščimo probleme in kršitve delovnih dolžnosti, ki nas najbolj tarejo.

Zelo pereč in boleč problem je pojav tatvin orodja in materiala na delovnih mestih in v delovni organizaciji. Že sam pojav tega problema kaže na nepravilno pojmovanje družbenega premoženja in pomanjkanje zavesti. Pojavov je bilo v zadnjem času kar precej, saj smo bili pri-

ča odkritja cele skupine, ki se je organizirala z namenom, da je v DO IMV kradla razne avtomobilske dele. Prav zaradi tega bo v takih in podobnih primerih nujno nastopati rigorozno.

V bodoče bo moral odbor za ugotavljanje kršitev delovnih dolžnosti izrekat tudi povrnitev škode, ki jo kršitelj delovnih dolžnosti povzroči s svojo kršitvijo delovnih dolžnosti namenoma ali iz malomarnosti. Povrnitev škode je sicer odbor za ugotavljanje kršitev delovnih dolžnosti že izrekal, vendar bi moral biti še bolj dosleden, saj nimamo nobenega sklada, iz katerega bi lahko krili te škode, ki pomenijo zmanjšanje dohodka delovne organizacije. Pri tem pa ne gre samo za to, da nimamo sklada, ampak je posredi tudi splošno načelo, da smo dolžni poslovati kot dobri gospodarji in ohraniti nezmanjšano vrednost družbenega premoženja. Prav s povzročenimi škodami pa se družbeno premoženje zmanjšuje. Zaradi tega je pravilno, da mora tisti, ki bo škodo povzročil, škodo tudi povrniti, saj se bodo take škode zmanjšale, če bo vsak vedel, da bo moral škodo povrniti, če jo bo povzročil namenoma in iz malomarnosti.

Lahko trdimo, da ima delo odbora že določen odmev in vpliv na izboljšanje delovne discipline, vendar iz prikazanih izrečenih ukrepov in kršitvah delovnih dolžnosti izhaja, da je treba ukrepe postrožiti, saj bomo na ta način dosegli boljše delovno disciplino.

Posеbne težave pa povzroča alkohol, saj je takih kršitev delovnih dolžnosti tudi precejšnje število. Posebno kategorijo predstavljajo tisti kršitelji delovnih dolžnosti, ki so z alkoholom že tako zasvojeni, da bi morali že v lastnem interesu na zdravljenje zaradi alkoholizma. Z disciplinskimi ukrepi na tem področju ne moremo dosegati velikih uspehov, saj pri takšnem kršitelju disciplinski ukrep nima nobenega odziva in bi morali zato ukrepati tudi na drugem področju, predvsem na zavest vseh delavcev, da bi takemu delavcu pomagali. Ukrepi, ki jih izrekamo zaradi kršitve delovne discipline, ne smejo imeti samo represiven značaj, ampak morajo delovati predvsem preventivno na potencialne kršitelje delovne discipline.

Med raznovrstnimi kršitvami delovnih dolžnosti zavzemajo

posebno mesto neopravičeni izostanki z dela, ki velikokrat povzročajo zastoje v proizvodnji in s tem zmanjšajo dohodek delovne organizacije in s tem tudi osebni dohodek, pa ne samo kršitelju delovne discipline, ampak tudi drugim delavcem, saj skupina, ki ima skupinsko normo, ne more dosegati norme in s tem se vsej skupini zmanjša osebni dohodek.

Na splošno lahko ugotovimo, da kršitelja delovne discipline ne sme obravnavati samo odbor za ugotavljanje kršitev delovnih dolžnosti, ampak predvsem sredina, v kateri kršitelj delovnih dolžnosti dela in živi. Šele na tak način bomo uspeli zmanjšati število kršitev delovnih dolžnosti in kar je še najpomembnejše: začeli bomo dvigovati zavest kršiteljem delovne discipline in sredine, v kateri delajo.

8. marec v novomeški tovarni

Letošnji 8. marec, DAN ŽEN, smo v Industriji motornih vozil v Novem mestu praznovali precej drugače kot prejšnja leta. Praznovali smo ga v jubilejnem letu, ko smo se spominjali prvih dni revolucionarnega odpora žena proti izkoriščanju in neenakopravnosti, skromno, primeroma današnjemu času in željam velike večine naših žena.

Organizirali smo kulturni program, ki ga je pripravila osnovna šola Grm. Proslave se je udeležilo okrog 500 žena, zaposlenih v naši tovarni. Že pri vходу v šolo so slavjenkam prve čestitale pionirke in vsaki izročile rdeč nageljček.

V kratkem pozdravnem govoru je tovariš Jože Turk, predstavnik sindikalne organizacije, opisal pomen praznika in vlogo žena v naši samoupravni družbi. Sledil je lep in prisrčen kulturni program z recitacijami, petjem in folkloro, ki ga je izvajalo 143 učencev. Udeleženke so z izredno pozornostjo spremljale program in ga nagradile z dolgotrajnim ploskanjem.

Po končani proslavi smo jim razdelili skromna darila in jim čestitali za njihov praznik.

Domovs so se vračale zadovoljne in v želji, da se jih tako spomnimo tudi prihodnje leto.

IVAN TOVŠAK

Novo mednarodno priznanje

Mednarodna razstava prikolic v Kopenhagenu na Danskem, ki je bila od 23. januarja do 1. februarja letos, nam je prinesla nova visoka mednarodna priznanja za naše ADRIA prikolice. Novico je objavilo tudi DELO, ki je 2. februarja 1976 poročalo:

„PRIZNANJE ZA NAŠE PRIKOLICE. — KOEBENHAVEN. — Počitniške prikolice „adria“, izdelki Industrije motornih vozil v Novem mestu, so dobile visoko dansko priznanje za kvaliteto, estetski videz in opremo. To se je zgodilo na mednarodni razstavi AVTO IN PROSTI ČAS, ki je ta čas odprta v danskem glavnem mestu. Danska avtomoto zveza je modele naših počitniških prikolic uvrstila med najpopularnejša tovrstna vozila na Danskem.“

Resnica je, da uživajo naše prikolice pri danskih kupcih zadnji dve leti zelo velik ugled, kar potrjuje tudi število prodanih prikolic v primerjavi z ostalimi proizvajalci iz Zahodne Evrope. Te uspehe moramo pripisati več činiteljem, med katerimi nikakor ne smemo zanemariti večletnih naporov za povečanje prodaje preko naše prodajne organizacije — podjetja v tujini IMV ADRIA CARAVAN Danemark A/S, VEJLE.

Med utečene akcije za pospeševanje prodaje spada tudi vsakoletna organizacija razstavnega prostora na mednarodni razstavi prikolic v Kopenhagenu, znani pod imenom „PROSTI ČAS“. Te razstave se naše podjetje v tujini redno udeležuje že od leta 1970 dalje, tako da so si prikolice z „modrim pasom“ pridobile tradicijo pri danskem občinstvu, ki se zanima za kampiranje.

Danska avtomoto zveza je med trajanjem sejma testirala najpriljubljenejše prikolice. Obiskovalci so visoko priznanje in prvo mesto podelili prav naši prikolici — in tako je ime ADRIA znova proslavljeno.

Dobljeno priznanje pa moramo seveda razumeti kot našo veliko dolžnost za še doslednejše delo, kar zadeva kvaliteto in solidnost dobav naših prikolic na zahtevnem in konkurenčno ostrem zapadnoevropskem tržišču.

S. B.

sejem avtomobilov

V Beogradu bo od 5. do 11. aprila letos jubilejni 15. mednarodni sejem avtomobilov. Tradicionalna gospodarska in privlačna manifestacija Beogradskega sejma bo tokrat zbrala vse najbolj znane proizvajalce potniških, tovornih in specialnih vozil iz Jugoslavije in iz številnih tujih dežel.

Prvič bo topot poleg mednarodnega sejma avtomobilov organiziran tudi mednarodni salon plovnega turizma, na katerem bodo sodelovali proizvajalci in prometne organizacije tega področja iz naše države in tujine. Glede na vedno večjo uporabo vozil in razvoj pomorstva ter turizma po svetu in pri nas lahko pričakujemo, da bo zanimanje za sejem, salon in razstavljene proizvode tako za kupce kot proizvajalce izredno veliko.

Na sliki: pogled na del Beogradskega sejma.

Obiskali so nas tudi predstavniki JLA, ki so se zanimali za proizvodnjo in delo ter sodelovanje. Takih obiskov si želimo še več, taka pa je bila tudi želja gostov: radi bi vedeli še veliko več o odprtih vprašanjih gospodarstva. Na sliki: inž. Pavel Valentič, direktor TOZD tovarne avtomobilov, vodi goste skozi novomeško tovarno.

Malo teorije - za prakso

Ob izhodnih vratih tovarne je službujoči vratar-čuvaj našel pri delavcu dve žarnici za sprednji žaromet in vzvratno ogledalo. Prišlo je do prijave odboru za ugotavljanje kršitev delovnih dolžnosti. Tatvina.

VPRAŠANJE DELAVCA:

„Zanima me, če sem za to malenkost lahko odstranjen iz temeljne organizacije združenega dela?“

ODGOVOR:

Po 175. členu samoupravnega sporazuma o medsebojnih razmerjih delavcev v združenem delu lahko odbor za ugotavljanje kršitev delovnih dolžnosti zaradi kršitev delovnih dolžnosti izreče sledeče ukrepe:

1. javni opomin;
2. opomin;
3. začasna razporeditev delavca na drugo delovno mesto, za katero se zahteva ista ali neposredno nižja stopnja strokovne izobrazbe določenega poklica oziroma smeri ali stroke največ za dobo enega leta;
4. odstranitev delavca z vodilnega delovnega mesta;
5. prenehanje lastnosti delavca v združenem delu zaradi takšne kršitve obveznosti, ki huje krši skupne interese dru-

gih delavcev ali temeljne organizacije.

Ukrep, ki ga odbor za ugotavljanje delovnih dolžnosti lahko izreče za določeno kršitev delovnih dolžnosti, je odvisen od težine kršitve delovnih dolžnosti.

Prilaščenje orodja ali materiala je lahko lažja ali težja kršitev delovnih dolžnosti. Meja med obema kršitvami je 50.-Ndin. V konkretnem primeru je naša skupna vrednost prilaščenih predmetov 152,00.- din in pomeni dejanje zato hujšo kršitev delovnih dolžnosti po 24. točki 174. člena samoupravnega sporazuma o medsebojnih razmerjih delavcev v združenem delu. Ker dejanje pomeni hujšo kršitev delovnih dolžnosti, obstaja možnost, da delavcu - kršitelju delovnih dolžnosti izreče odbor katerikoli ukrep od 1. do 5. točke 175. člena samoupravnega sporazuma o medsebojnih razmerjih delavcev v združenem delu. Iz tega sledi, da lahko odbor za ugotavljanje kršitev delovnih dolžnosti izreče v konkretnem primeru tudi ukrep prenehanja lastnosti delavca v združenem delu, saj so vse kršitve delovnih dolžnosti, ki so navedene v 174. členu samoupravnega sporazu-

ma o medsebojnih razmerjih delavcev v združenem delu, takšne kršitvene obveznosti, ki huje kršijo skupne interese drugih delavcev ali temeljne organizacije.

Z drugimi besedami: vsaka hujša kršitev delovnih dolžnosti je predpisana kot posebna in konkretna kršitev te vrste v samoupravnem sporazumu o medsebojnih razmerjih delavcev v združenem delu, istočasno pa je hujša kršitev delovnih dolžnosti kršitev skupnih interesov delavcev oziroma delovne organizacije, ker so ti interesi osrednji predmet zaščite pred ožranjem zaradi neizpolnjevanja delovnih dolžnosti.

IZRABA LETNEGA DOPUSTA

VPRAŠANJE:

Delavec Z. S. iz TOZD Tovarna avtomobilov sprašuje, ali ima vodja oddelka pravico kratiti delavcu letni dopust, do katerega ima pravico v letu 1976; zaradi nujnih opravil je potreboval 3 dni dopusta, katerega pa mu nadrejeni ni odobril.

ODGOVOR:

Po 73. členu samoupravnega sporazuma o medsebojnih razmerjih delavcev v združenem delu ima delavec pravico izrabiti dopust v nepretrganem trajanju. Na zahtevo delavca pa se letni dopust lahko deli na dva dela, pri čemer mora en del dopusta trajati brez presledka najmanj 12 delovnih dni.

Delavec ima pravico izrabiti 1 dan letnega dopusta za svoje potrebe tistega dne, ki ga sam določi, vendar mora to sporočiti najmanj 3 dni prej. Tretji odstavek pa določa, da se čas izrabe letnega dopusta določi v skladu z naravo in organizacijo dela.

V konkretnem primeru je nadrejeni lahko odklonil izrabo letnega dopusta delavcu, saj lahko delavec določi samo za 1 dan dopusta, kdaj ga bo izkoristil, vendar mora ta primer javiti 3 dni prej. Predpostavljeno je v tem primeru ravnal pravilno, ker delavcu ni odobril dopusta, saj je hotel delavec imeti 3 dni dopusta.

RAZPOREDITEV DELAVCA NA DRUGO DELOVNO MESTO OB NOVI SISTEMIZACIJI

VPRAŠANJE:

„Ob sprejetju nove sistemizacije delovnih mest sem bil razporejen na manj zahtevno delovno mesto in sedaj zato prejemam manjši osebni dohodek. Zanima me, ali me lahko razporedijo na manj zahtevno delovno mesto, na katerem dobivam sedaj manjši osebni dohodek kot sem ga imel.“

ODGOVOR:

Po 196. členu Ustave SRS imajo delavci v delovnih skupnostih oziroma delavci v temeljnih organizacijah združenega dela neodtujljivo in nedotakljivo pravico do samoupravljanja. V to pravico pa sodi vsekakor tudi pravica, da delavci samoupravno odločajo tudi o osnovah in merilih za delitev osebnih dohodkov, o sistemizaciji delovnih mest in o vrednosti posameznih delovnih mest.

Po sprejetju nove sistemizacije delovnih mest je delavec lahko razporejen na drugo delovno mesto. Razporejen je lahko na tisto delovno mesto, za katero ustreza pogojem, ki so za določeno delovno mesto zahtevani. To pomeni, da je lahko razporejen tudi na delovno mesto, na katerem delavci prejema tudi nižji osebni dohodek. Dejstvo, da ima zaradi te razporeditve delavec nižji osebni dohodek, še ne pomeni nezakonitost, saj delovna skupnost oziroma temeljna organizacija sama vrednoti posamična delovna mesta in sodišče ne more posegati v to samoupravno pravico. Iz tega sledi, da je bil delavec z novo sistemizacijo lahko razporejen tudi na drugo delovno mesto, na katerem prejema nižji osebni dohodek.

Na enako stališče se je postavilo tudi Sodišče združenega dela SR Slovenije v sodbi št. Sp 58/76-3 z dne 18. 2. 1976, ko je obravnavalo pritožbo našega delavca T. J. na sodbo Sodišča združenega dela v Novem mestu.

INTERNA OBJAVA

Odbor za medsebojna razmerja pri TOZD Tovarna avtomobilov Novo mesto

objavlja prosta delovna mesta:

1. VEČ NASTAVLJALCEV

orodij in strojev v oddelku presernice

POGOJ:

KV ključavničar z odsluženim vojaškim rokom, ki sprejema pogoje priučevanja za delo nastavljalca.

2. VEČ STROJNIH KLJUČAVNIČARJEV

za delo na vzdrževanju orodja

POGOJ:

KV strojni ključavničar z odsluženim vojaškim rokom, ki je pripravljen sprejeti delo orodjarja in se ob delu tudi usposobiti za ta poklic.

Kandidati imajo možnost specializacije poklica v inozemstvu. Nastop dela možen takoj.

Prošnje sprejema kadrovski oddelek do zasedbe delovnih mest.

Na tržišču vlada nepopustljiva zahteva plasmana, ki ga dosežejo le tisti, ki so sposobni izdelovati svoje proizvode kvalitativno, po dostopnih cenah in trgu prilagodljivo hitro. Te, za vse proizvajalce veljavne zahteve, pa so še ostreje za proizvode višjega standarda, to je proizvode, ki predstavljajo osebno investicijo in niso najnujnejše potrebni za življenje. Tak proizvod je tudi naša prikolica, ki združuje pri današnjem življenjskem standardu že potrebo in še luksus.

Tak situacijski položaj sili proizvajalca, da so proizvodi vedno na vrhu dosežkov tehničnega razvoja, funkcionalne uporabnosti, nudenja udobnosti in enostavnega izkoriščanja in ne nazadnje sodobnih arhitektonskih zahtev industrijskega oblikovanja. Vse te pogoje namreč kupci zavestno ali občutno postavljajo in tega ni pripisati samo zahtevnosti ter muhavosti.

Da bi prikolice, proizvodi naše delovne organizacije, zadostile vsem tem zahtevam in s tem obdržale dosedanj uspešni plasman, ki nas je razvrstil v tem kratkem času v največjega proizvajalca po številu prikolic v Evropi in nam celo nakazuje možnosti nadaljnega povečevanja tega uspeha, moramo skupno in kot posamezniki stalno razvijati svojo dejavnost. Ne samo ozko poznavanje svojega delovnega procesa, ampak tudi poznavanje njegove povezanosti in vpliva na celotni proces nas bo šele usposobilo, da si bomo zagotovili uspeh. To nas bo dovedlo do odprave nepotrebnega negotovanja in povečalo težnje glede višje storilnosti in kvalitete.

Obdržati obstoječi plasman in ga celo povečati pa je bistvena zahteva poslovanja v tem, da smo vedno prisotni na trgu tudi z novitetami, saj se v nasprotnem primeru lahko pozabi na nerazvijajočega se proizvajalca, ki ga konkurenca kaj lahko s trga izrine. Ekonomske publicitete kot reklame po RTV in časopisih, s prospektnim materialom in udeležbo na sejnih sicer ne smemo zanemariti, vendar so izmed vseh teh načinov najučinkovitejše predstave vzorčnih prikolic z novitetami, posebno na specializiranih salonih. Te predstavitve so namenjene zastopstvom v tujini in ostali trgovski mreži ter preko njihovih repriz širokemu krogu interesentov.

Predstavitve vzorčnih prikolic so uspešne predvsem zato, ker se prikažejo tako tehnične novosti kot izboljšave funkcionalnosti prostorov, razporeditve, vzorce in rezultate predvidenega oblikovanja. Predstav-

niki trgovske mreže, ki naj plasirajo in prodajo vso našo proizvodnjo, nam ob takih prilikah tudi posredujejo želje in težnje trga, na katerem delujejo in nam s tem nudijo dragoceno pomoč pri korekturah, ki jih vnašamo v redno proizvodnjo. Seveda so ta potrebna dopolnilna oblikovanja za različne države karakteristične in jih moramo čestokrat popolnoma tipsko ločiti, ker si želje nasprotujejo, če hočemo obojestranski interes prodaje zagotoviti z realizacijo.

Vzorčne prikolice pa imamo še eno važno vlogo: to je vloga zahtevanega primerka pri izvajanju homologacije v vsaki državi posebej. Vsaka država ima namreč svoje norme, standarde ter predpise, ki jim naš proizvod mora zadostiti, sicer pristojni organi, ki to ugotavljajo, ne izdajo dovoljenja za prodajo. Pri tem se je treba zavedati, da tako dovoljenje lahko takoj izgubimo, brez ozira na našo veliko izgubo, če serijska proizvodnja ne proizvaja identičnih tipov prikolic po merah, izvedbi in kvaliteti sestavnih delov. Ti upravno-pravni principi se pri nas v Jugoslaviji za izdajanje atestov kot dovoljenja za prodajo šele uvajajo in so naši miselnosti zaradi tega še tuji. Zato se ne zavedamo vedno, kakšne usodne posledice bi lahko imela odstopanja in malomarnosti pri naši izdelavi za prodajo na tujih tržiščih, kamor gre skoraj vsa naša proizvodnja prikolic.

Za izdelavo vzorčnih prikolic za obe navedeni funkciji pa je čas kaj pičlo odmerjen: delno zaradi čakanja na rezultate zbiranja najnovjših teženj in podatkov, predvsem pa zato, da ne damo časa konkurenci za nastop. Ta časovna stiska pa zahteva od nas dodatne napore za realizacijo vzorčnih prikolic, da ne zamudimo rokov. S tem uspevamo našo konkurenco v dokajšnji meri kompenzirati.

Vsa ta situacija in vloga vzorčnih prikolic ter na tej osnovi zbrani podatki, zahtevki in dopolnila omogoča strokovnemu kolegiju začrtati politiko razvoja naših prikolic in izvedbo proizvodnje. Razvoj in konstrukcija kot organizacijski enoti imata zato vedno pri takih rednih kratkoterminskih periodičnih obdobjih polne roke dela. Ni čudno, da se v teh primerih čisto čaka na dokončne načrte, delajo nadure, išče nove materiale in podobno, čeprav so tudi vmesna obdobja, ko ljudje niso preobremenjeni. Proizvajalci vzorčnih prikolic in njihovih elementov se zavedajo te nujnosti za naš obstoj in zavestno vlagajo vanj svoje zmogljivosti.

Inž. MIRKO LINTNER

Pomen vzorčne prikolice

Združitev izobraževanja in združenega dela

Preobrazba srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje.

Reforma srednjega šolstva bo omogočila uresničitev ustavnih pravic delovnih ljudi in dolgoročnih zgodovinskih interesov delavskega razreda.

Predlog temelji na zahtevah in potrebah združenega dela samoupravnega socialističnega razvoja na samoupravnih družbeno-ekonomskih odnosih in zahtevah znanstveno tehnološkega razvoja.

Pred nami je javna razprava o preobrazbi srednjega šolstva v usmerjeno izobraževanje. Člane kolektiva želimo podrobneje seznaniti s spremembami, ki jih prinaša reforma srednjega šolstva; zato bomo v dveh nadaljevanjih v glasilu „Kurir“ podrobneje prikazali novosti oziroma načelo za preobrazbo srednjega šolstva pri nas. V našem sestavku bomo prikazali tudi možnosti nadaljnega študija na višjih in visokih šolah.

Poleg navedenih osrednjih vprašanj pa želimo z javno razpravo o reformi srednjega šolstva prispevati delež k predlogu, da bo ta popolnejši, temeljit in vsestranski. Izhajamo namreč iz načela, da je izobraževanje namenjeno delu in da je delo učenje in nezamenljiva sestavina vzgojno izobraževalnega procesa. Delovna vzgoja in izobraževanje, vzgoja za ustvarjalnost pri delu, povezovanje vzgoje in izobraževanja s proizvodnim delom in drugim koristnim družbenim delom mora prežemati ves sistem in vsebino vzgoje in izobraževanja. To je istočasno temeljno načelo socialistične vzgoje, pri čemer ima združeno delo svoj neposredni interes.

ZAKAJ REFORMA SREDNJEGA ŠOLSTVA?

Reformo terjajo velike družbene spremembe, gospodarski, znanstveno-tehnološki in kulturni napredek naše domovine. Bistvene spremembe je prinesla socialistična revolucija v vseh njenih stopnjah in obdobjih. Sprostitev ustvarjalnosti ter potreba po večji storilnosti in uspešnosti dela terja boljše in ustvarjalno zasnovano izobraževanje, zahteva usposobljenost za nove družbene odnose in delavski razred, ki si je pridobil

vse pravice gospodarjenja s svojim delom, terja takšno vzgojno izobraževalno dejavnost, ki bo zadovoljevala potrebe razvijajoče se družbe. Novi družbeno-ekonomski odnosi pa so presekali odlašanje za reformo, ki se sicer pripravlja že deset let. V sodobnem toku življenja se je izkazalo, da najbolj napredujejo tiste dejavnosti, ki so odvisne od napredovanja znanosti in tehnologije in ki največ vlagajo v kadre. Znanost pa ne more napredovati sama od sebe; ustvarjajo jo najposobnejši ljudje, samo tisti, ki lahko zagotovijo bistveno uspešnejše sodelovanje s svetom na podlagi delitve in menjave dela.

Kaj je slabega in neuresničenega v sedanjem srednjem in visokem šolstvu? Zelo razvejano je, različno v pogledu kakovosti in uspešnosti izobraževanja in vzgoje, nepovezano med seboj in v velikem delu tudi z gospodarstvom, učenci niso primerno razporejeni glede na družbene potrebe, pravega usmerjanja še ni, med mladino se s tem sistemom ustvarjajo razlike, nimamo razvitih oblik izobraževanja, ki so gospodarstvu potrebne in vse preveč le govorimo o permanentnem izobraževanju. In kar je poglavito: gospodarstvu dajemo veliko več takšnih delavcev, ki so pri šolanju ali pri študiju odnehali, kakor pa tistih, ki so res dobro usposobljeni za delo. Uspešnost vzgojno izobraževalnega dela očitno ni primerljiva z naporom in s sredstvi, ki jih za razvoj šolstva dajejo naši delovni ljudje.

Glede na to lahko tudi zanesljivo sklepamo, kam mora biti predvsem usmerjena reforma. Kvalificirani delavci dobijo znatno premalo splošne izobrazbe, ki bi jim odpirala možnosti za hitrejšo in učinkovitejšo prilagajanje novostim, katere prinaša napredek, in za večjo ustvarjalnost (racionalizatorstvo, novatorstvo). Bolj jih mora šola usposabljati tudi za samoupravljanje, kajti od delavcev pričakujemo vse pomembnejše odločitve. Prezgodaj se sklone možnost preusmeritve v poklic, saj se v starosti okoli 15. leta šele kristalizirajo nagnjenja in spoznanja o osnovnih psihofizičnih sposobnostih, znatno prekasno pa najbolj usposobljeni kadri prihajajo na delo, da bi se dovolj dobro prilagodili (z visoko šolo tudi po 25. letu). Si-

stem izobraževanja mora biti za vse enoten, vsakogar mora pripeljati do poklica, bolj sposobnim mora odpirati vrata napredovanja in jih k temu spodbujati, izobraževanje ob delu je učinkovitejše in cenejše, skrajšati je treba študij, ga prilagoditi potrebam in razviti trajno izpopolnjevanje kot osnovno skrb za delo in za rast produktivnosti.

ČEMU PREUSMERJANJE ZMOGLJIVOSTI?

Mladino je treba usmerjati v poklice po njenih sposobnostih in nagnjenjih ter po družbenih interesih oziroma potrebah; to lahko dosežemo s preusmerjanjem zmogljivosti, s pospeševanjem proizvodnih smeri študija, z ustreznim financiranjem, na „konjunkturo“ poklicev pa vplivajo tudi ekonomski razlogi. V nagrajevanju po delu je treba ceniti predvsem delo, ki prispeva k ustvarjanju dohodka. Delovne organizacije dostikrat bolj izkazujejo potrebo po pravnih in ekonomistih in manj po strokovnjakih, ki bodo izvedli modernizacijo tehnologije in tehnološke preusmeritve, bolje organizirali proizvodnjo in jo racionalizirali, poskrbeli za varnost ljudi v delovnem in bivalnem okolju ipd.

Selekcijo kadrov, ki jo zdaj opravljamo na zelo drag in v bistvu tehnokratski način („vsak naj se vpiše kamor želi, kaj bo dosegel, pa bomo videli“) moramo zamenjati s strokovno dobro pripravljenim usmerjanjem in z odgovornostjo za uspešnost študija.

Vse učne načrte, programe in učbenike je treba strokovno objektivno, toda javno presojsati, izpopolnjevati in verificirati. To ne sme biti formalnost. Gre za prilagajanje vsebine študija tehnološkemu napredku, ki ga proizvodnja sprejema. Pretok novega v šolske načrte in gradivo mora prihajati iz znanosti in iz prakse. Predvsem pa morajo ti načrti biti realni; če smo se odločili za štiriletni študij, in kot vidimo, ga uresničujemo tudi v praksi najbolj razvite, velike in bogate dežele, potem je treba tudi temu primerno sestaviti načrte. Drugo pa je treba prenesti v oblike obveznega dopolnjevanja z novostmi vsakih denimo tri ali štiri leta za vsakega strokovnjaka. Tako bo nastal trajen

in z dinamiko gospodarstva povezan sistem. V proizvodnji se je doslej dvakrat zamenjala tehnologija, preden se je v šolskih programih enkrat temeljito izpopolnila vsebina.

PRIHAJA ČAS AVTOMATIZACIJE

Poleg tega potrebujemo nove oblike izobraževanja. Vseh potreb gospodarstva ne bomo mogli zadovoljiti le s tradicionalnimi oblikami. Ne moremo si dovoliti, da iz šol odhaja ogromno mladine, ki ne doseže cilja in celo ne usposobljenosti za poklic. Vsak naj si pridobi poklic in z njim zavest, kaj je usposobljenost za delo in kako jo je treba nenehno dograjevati. V prihodnjih desetletjih, ko bodo vsi mladi ljudje še sredi svojega življenjskega delovnega obdobja – in zanj se sedaj usposabljujejo v šolah, bomo še skrajševali delovni čas zato, da bi pridobljene ure porabili za usposabljanje. Gremo v čas avtomatizacije, prek posebnih izobraževalnih skupnosti za posamezna področja dejavnosti. Leta in leta čutimo to potrebo in govorimo o tem, a se vse zelo počasi razvija. Mar odgovorni ljudje v združenem delu čakajo, da jih bosta gospodarska zbornica in republiška izobraževalna skupnost pripeljali do samoupravnih sporazumov in do boljše organizacije dela kot je sedanja? Združevanje gospodarstva ima svoj smisel v boljši delitvi dela, specializaciji, zagotavljanju višje produktivnosti dela, združenem načrtovanju, raziskovanju, razvoju, obdelavi tržišča in ne nazadnje šolanju kadra. Zavlačevanje na tem področju povzroča škodo ali vsaj odmika cilje gospodarstvu, šolam in družbi. V načrtih pa imamo vse večje naložbe in višjo stopnjo rasti naložb od družbenega proizvoda. Za nove kapacitete so potrebni primer-no usposobljeni kadri.

Zato je potrebna reforma srednjega in visokega šolstva in reforma našega odnosa glede kadrovanja, usposabljanje ljudi ob delu, družbenega organiziranja na tem področju, združevanja sredstev in izvajanja menjave dela ter prakse investiranja za gospodarski napredek.

(Nadaljevanje sledi)
KADROVSKI ODDELEK

Civilna zaščita danes

Civilna zaščita je po svojem namenu, nalogah in materialno tehničnih sredstvih, s katerimi je opremljena za uresničevanje nalog, sestavni del splošne ljudske obrambe. Zato je tudi novi zakon o ljudski obrambi določil njeno načelno organizacijo in obveznosti državljanov, organizacij združenega dela, družbeno-političnih skupnosti in drugih pri pripravah in izvajanju akcij ob neposredni vojni nevarnosti ali v vojni. Civilna zaščita ima vodilno vlogo tudi ob izrednih razmerah, to je ob zaščiti in reševanju pred posledicami elementarnih in drugih velikih nesreč, ki jih obstoječe službe z redno organizacijo ne morejo opraviti.

Naša civilna zaščita se glede na organizacijo in način izvajanja nalog sestoji iz naslednjih elementov:

- samozaščite občanov,
- ukrepov zaščite in reševanja,
- enot civilne zaščite in
- štabov civilne zaščite.

SAMOZAŠČITA OBČANOV

Samozaščita je najbolj množično organizirano pripravljane in sodelovanje občanov pri nujnih ukrepih in postopkih v zvezi s preventivno zaščito, prvo pomočjo ter reševanjem sebe in družinskih članov, v zvezi z vzajemno pomočjo pri zaščiti in reševanju ter v zvezi z zaščito in reševanjem svojega in družbenega premoženja. Tu se angažira največje število občanov in delovnih ljudi, kar zagotavlja hitro in neposredno intervencijo pri reševanju ogroženih ljudi in premoženja. Samozaščito zato organiziramo v stanovanjskih hišah, blokih, ulicah, krajevnih skupnostih, v manjših organizacijah združenega dela, skratka povsod, kjer ljudje delajo in živijo. Tu ustanovimo enote splošnega pomena, ki so tako organizirane in opremljene, da lahko rešujejo ljudi iz ruševin, poškodovanih in ogroženih objektov, da nudijo prvo medicinsko pomoč, gasijo manjše požare in opravljajo dekontaminiranje na sredstvih in objektih. Vse te akcije izvajajo načelno v svojih rajonih takoj po nastanku dogodka ali posledice. Po prihodu močnejših specializiranih enot CZ sodelujejo z njimi pri zaščiti, reševanju in odstranjevanju posledic.

Enote splošnega pomena krajevnih skupnosti se dopolnjujejo z obvezniki civilne zaščite — stanovalci hiš, z zaposlenimi v organizacijah združenega dela, z občani, ki stanujejo na ob-

močju krajevnih skupnosti, skratka s tistimi obvezniki civilne zaščite, ki niso razporejeni v splošne ali specializirane enote organizacij združenega dela, družbeno-političnih skupnosti ali v drugih organih in organizacijah.

Te splošne enote se organizirajo v ekipe, oddelke in po potrebi tudi v večje enote.

UKREPI ZA ZAŠČITO IN REŠEVANJE

Te ukrepe pripravljamo na najširši podlagi, na vseh ravneh in v okoljih, kjer ljudje delajo in živijo. Namen ukrepov je, da že v mirnem času usmerjamo določene družbene dejavnosti, kot so zasnova in načrtovanje prostorskih in urbanističnih rešitev, razvoja in ureditve velikih mestnih naselij, lokacije določenih objektov, širina, prehodnost in druge značilnosti prometnih poti in drugo — vse z namenom, da se v vojnih situacijah zmanjšajo in nevtralizirajo učinki sovražnikovih akcij. S tem se bodo zmanjšale posledice in akcija civilne zaščite bo postala učinkovitejša.

a) Zaklonišča za prebivalstvo in materialne dobrine

Z zaklanjanjem prebivalstva je mišljeno načrtovanje, graditev, vzdrževanje in organiziranje uporabe zaklonišč in zaklonov ter zaklanjanje na primernejših mestih izven ogroženih rajonov in objektov, kjer so pogoji za zaščito ugodnejši. Z izgradnjo zaklonišč vseh vrst in stopnje zaščite, v kombinaciji z zaščito, ki se doseže z evakuacijo, je treba vsakemu občanu zagotoviti mesto za zaščito med zračnim napadom in se tako izogniti prevelikim izgubam v naseljih. Gradnja zaklonišč je postala obvezna in je v skladu s konceptom graditve zaklonišč za

zavarovanje prebivalstva. Nosilec in organizator graditve zaklonišč na svojem območju je občina.

Osnovni ukrep za zaščito materialnih dobrin se kaže v zaklanjanju izven ogroženih con in mest, pri čemer je treba v največji meri koristiti naravne in obstoječe objekte (podzemeljske jame, zapuščene rudnike itd.). Za zaščito kulturnih dobrin velike vrednosti gradimo zaklonišča istih kvalitiet kot za prebivalstvo.

Dobrine za ugotavljanje osebnih potreb občanov zaklanja prebivalstvo samo.

b) Evakuacija prebivalstva

Evakuacijo prebivalstva je treba opraviti v najnujnejših mejah. Izvajala se bo iz velikih mestnih naselij v sodelovanju s pristojnimi poveljstvi oboroženih sil. Načelno naj bi evakuirali določene kategorije občanov (starejši ljudje, bolni, žene z otroki itd.), izključiti pa ne bi smeli tudi drugih kategorij občanov, za katere bi bilo bolj koristno, če ostanejo v mestu. Evakuacijo prebivalstva naj bi spremljala tudi evakuacija materialnih dobrin, nujnih za življenje prebivalstva v novih bivališčih.

c) Oskrba ogroženega in prizadetega prebivalstva

Oskrba ogroženega in prizadetega prebivalstva poteka v zelo težkih razmerah, zato jo je treba pravočasno načrtovati in sistematično pripravljati. Ljudje so zaradi vojne ali naravne nesreče psihično prizadeti, ostanejo v takšni situaciji brez temeljnih pogojev in sredstev za življenje, kar v danem trenutku povečuje pomembnost tega ukrepa. Pri pripravah tega ukrepa naj bi sodelovali vsi organi, organizacije in službe, ki bodo angažirali pri uresničevanju.

d) Zatemnitev

Potrebno je načrtovati in pripravljati tudi zatemnitev stavb, naselij, industrijskih in drugih prometnih naselij, ki utegnejo biti cilj sovražnikovih zračnih napadov.

e) Maskiranje

Maskiranje bomo v civilni zaščiti izvajali samo izjemoma, pri objektih, ki zaradi svoje pomembnosti utegnejo postati izraziti cilj sovražnikovih napadov. To se mora izvajati v sode-

lovanju s pristojnimi vojaškimi organi.

f) Prva medicinska pomoč

To je ukrep, ki naj bi zagotovil okrevanje ranjencev in bolnikov. Obsega prvo in nujno medicinsko pomoč na kraju poškodbe — obolenja, transport ranjencev in bolnikov v ustrezne zdravstvene ustanove in potrebne ukrepe za zaščito in ohranitev zdravja prebivalstva na prizadetem območju. Strokovni nosilec prve pomoči je zdravstvena služba; ker pa gre za veliko število ranjencev in bolnikov, ne zmore zagotoviti prve pomoči sama, zato bodo to delo opravljale enote prve medicinske pomoči CZ, organizacija Rdečega križa in sicer prek samopomoči, vzajemne pomoči in prve pomoči.

g) Reševanje ogroženih

V vojni ali ob elementarnih nesrečah ogrožajo življenje občanov požari, poplave, ruševine ali pa se ljudje znajdejo zasuti v ruševinah poslopij in drugih objektov. Tako reševanje zahteva specialno opremo ter dobro izurjene in močne reševalce. Čeprav naj bi to nalogo opravljale specializirane enote, je potrebno tudi širše usposabljanje občanov za reševanje v lažjih okoliščinah, ker bo takšnih primerov precej, reševalcev specialistov pa premalo, da bi lahko vsem pomagali.

Reševanje ogroženih mora potekati v sodelovanju z enoto prve medicinske pomoči, ker je lahko le taka pomoč učinkovita in vsestranska.

h) Protipožarna zaščita

Nevarnost požara je v vojnih akcijah zelo velika, velika pa je tudi pri uporabi vnetljivih sredstev v procesu proizvodnje. Zato je treba ukrepom protipožarne zaščite posvetiti največjo pozornost. Protipožarna preventiva je pravzaprav osnovni pogoj za zaščito pred požarom, zato jo je treba organizirati in pripravljati v vsakem stanovanju, hiši, na vsakem delovnem mestu, pa tudi v vseh organizacijah združenega dela. V civilni zaščiti opravljajo to nalogo specializirane gasilske enote, morajo pa se usposobiti tudi ostali občani v okviru samozaščite.

(Nadaljevanje sledi.)

IVAN TOVŠAK

Izvoz prikolic je ena izmed najpomembnejših dejavnosti naše delovne organizacije. To je med drugim potrdila tudi zadnja januarska razstava prikolic v Kopenhagenu, potrjujejo pa jo tudi vsa poslovna poročila zadnjih let. Od delavcev zahtevajo nove naloge vedno več – ali pa jim skupnost tudi daje vedno več možnosti za uresničevanje novih naporov? Na to nas opozarjajo besede tovariša Tita: „Družinam moramo zagotoviti, da lahko svoje otroke, kadar sta žena in mož v tovarni, na delu, puščajo v otroških ustanovah, da lahko kdo skrbi zanje in jih vzgaja...“ Ne pozabimo na socialno varnost delavcev, ko načrtujemo nadaljnji razvoj podjetja!

Zastava lani in letos

Po podatkih iz tovarniškega glasila „Crvene zastave“ so lani izdelali v Zastavi 147.315 vozil, od teh 6460 gospodarskih vozil in 140.855 osebnih avtomobilov. Osebnih avtomobili: 59.798 zastav 101, 47.020 fičkov, 12.741 zastav 1300/1500 – iz osnovnega programa torej 119.559 avtomobilov. Iz dopolnilnega (montažnega) programa pa je Zastava poslala na tržišče še 9002 lad, 10.875 poljskih fiatov 125 P in 1407 fiatov 132 GLS.

Kakorkoli seštevam, nam v skupnem seštevku do 147.315 vozil manjka 12 vozil, tako da jih je po našem 147.303.

Na tuja tržišča je Zastava prodala lani 11.325 avtomobilov, kar je skoraj za 100 odstotkov več kot leta 1974.

Plan za letošnje leto predvideva povečanje proizvodnje na 167.000 osebnih in 7500 gospodarskih vozil, kar pa je še vedno veliko pod končnimi zmog-

ljivostmi tovarne, ki bi lahko izdelala 200.000 vozil iz lastne proizvodnje in sestavila 40.000 avtomobilov iz mednarodne kooperacije.

Največja Zastavina težava: neredna dobava delov na montažne trakove. Zaradi tega in iz drugih vzrokov je produktivnost v tovarni še vedno slaba. Izgubljeni delovni čas, preračunan na vse leto, pokaže, da od 7800 delavcev v TOZD, ki izdelujejo avtomobile, celo leto ni delalo 808 delavcev (so pa seveda vključeni v ceno).

Uradno je objavljeno, da bo Zastava letos pripravila 10 novosti, od teh tri na področju osebnih avtomobilov. Te tri novosti bi utegnile biti: močnejši fičko, zastava 101 na tri vrata in zastava 101 z močnejšim motorjem.

Kaj več o tem bomo mogoče zvedeli prve dni aprila na beograjskem salonu avtomobilov.

TAM izdelal 100.000 vozilo

V tovarni avtomobilov in motorjev v Mariboru so v prejšnjem mesecu izdelali stotisoče vozilo. V tem letu bo TAM izdelal okoli 9.500 avtobusov, kamionov in specialnih vozil, ob povečanju svojih proizvodnih kapacitet pa bo že v letu 1978 proizvedel 13.000 raznih vozil.

Največji odjemalec TAM-ovih vozil na evropskem tržišču je Poljska. Svoja vozila TAM uspešno plasira tudi v druge dežele, med katerimi so Azija, Afrika in Latinska Amerika. Vrednost letošnjega izvoza ocenjujejo na preko 20 milijonov dolarjev.

Ali že veste?

- da lahko z vozniškim dovoljenjem B kategorije vozite ne le osebne avtomobile, ampak tudi kombi, ki ima poleg voznikovega sedeža še največ osem sedežev in celo manjši tovornjak, katerega največja dovoljena teža ne presega 3500 kg?
- da izraz nosilnosti vozila pomeni teža, do katere lahko obremenite vozilo?
- da ne smete ustaviti ali parkirati vozila na zaznamovanem prehodu za pešce ali manj kot 5 m od prehoda?
- da morate, če tovor na osebni avtomobilu sega več kot 1 m čez skrajno zadnjo stran vozila, najbolj oddaljeno točko tovora podnevi označiti z rdečo krpo, ponoči pa z rdečo lučjo ali rdečo snovjo, ki odseva svetlobo?
- da izraz največja dovoljena teža pomeni seštevke teže vozila in nosilnosti vozila?